

Először akkor ütöttem fel a fejem, amikor Latinovits — Szindbád csodálatosan szép lemezén megszólalt a Huzárik — Szindbádban, a csodálatosan szépen, márkiemelt valós csontpirított zsemle-marhahús-paradicsommártás és fiatal hagyma motívum. Aztán kissé megmerevedett a feje, amikor kevéssel később hét végi lapunk megfelelő számából előbújt — több részes folytatásban — a Krúdy-írások lapjairól kibányászott ételreceptfüzér. Krúdy-recept-zuhag. Természetesen benne a velős csont, pirított zsemle-marhahús-paradicsommártás és fiatal hagyma motívum.

Aztán bólogatni kezdtem, amikor napilapunktól megtudtam, hogy egy szolgáltató vállalatunk — nyilván újabb feldolgozások alapján — szakácskönyvet állít össze Krúdy írásaiból, s ezer példányban forgalmazza azt, szentesítja kedves törzsvendégek között. Apróság, hogy e pompás receptek — köztük nyilván a velős csont, pirított zsemle-marhahús-paradicsommártás és fiatal hagyma motívum — aligha a józsefvárosi kisvendéglők vendégei számára állítanak össze. (Még ha egy részüket onnanvalóságára nem is vitatható.) Bár darab ideig elmerengtem a — parafrazát — Füst Milán-i figyelemzetelés mirevalóságán: az írómű attól az, ami, hogy úgy és csakis úgy lehet elmondani, amint leírták. Krúdy — gondolom — éppen attól Krúdy, hogy úgy és csakis úgy lehet, szabad megszólaltatni, amint megszólalt. *Krúdyból receptfüzért csinálni?* Amikor Krúdynál az évés — következmény? Ha kiemeljük szövegek környezetéből: elszakad a környezet. Ami történetesen piszok, bekötöttszeműség, kapufasors és az élet vállalhatatlansága. Ússe kő. Evésnosztalgia, emlékezetükkel. Másként nem is lehet.

Ezek után emelt fővel tekintettem meg a kiváló múzeum Krúdy-megemlékezésének berendezését. Előbb átvettem egy napilapunktól a figyelemorientáló eligazítást. Ami hangzott: „mi is lehetne más a következő teremben megépített helyiség, mint a kiskocsmá?”

Micsoda szerencsénik, hogy Krúdy éppen száz éve született. Megírta nosztalgánk kézikönyvét? Csak fel kell ütni?

Milyen kár, hogy az *irónia kiállíthatatlan és berendezhetetlen, Krúdy iróniája*.

Tallózunk tovább. Történelmi festészetünk 56 századfordulós óriás kepe kerül a közönség elé a budai varpalota egykori báltermében és környező folyosóin. Faltól falig: „Budavár visszavétele”. A Galeria évvégi plakátkiállításról leolvasható a húszas-harmincas évek plakátfülénye. A rádió esti műsorában kozmetikusnő, szabász és történész indít a „nosztalgia van” szöveggel. A körül bar már így plakatirozza műsorát: „Nosztalgiazunk”. A napilap kritikusa úgy véli, hogy a levelek lehullását címében választó tv-film kapcsán az idősebb (?) nézőknek benyomása az lehetett, hogy itt monarchiasíratót láttak, amikor megidéztek a „békeidők utolsó harmonikus kis szigetét”. Későbbi éveket prezentáló, *Karádi Katalint* fogyaszthatunk a *Halálos tavaszban*. Lányokat az *Ez a villa eladóból*. 1935. A Kabos-filmek sikerét ne is említsük. Möriz-adaptáció folytán elkészült 1978-ra a *sose halunk meg úri-muri*. Szemtanu kortársak tartják eltűzöttnek a mai kedvüinkre talált bacchanáliát. Megérkezik a *Hatholdas rózsakert*. Babits Mihály több éve filmre vitt „vidéki komédiája” hol játszódik? Játsszódik Gádorson a „boldog békeidőkben” — olvashatjuk. A tv karácsonyfánk alá letesz *Tarzant* és a svájci-osztrák-magyar kooperációban készült *operettkavalkádot*. Benne érett szépségű dáma — és obudai Kehly.

Rusztikus skanzenszörzök a város minden pontján. Hetven év előtti küllemű hölgy reklá-

mozza a *Hungaroton* lemezelt és a Coca-Colát. Fonográfal.

A Fonográf már fél éve harsogja, hogy senki nem tudja, mi lesz kilencszáznyolcvannyolcban. A reggeli rádióműsor a külpolitikai hírek előtt hozza az argentin tangó lépésszabályait. *Cseh Tamás is a húrjába kap: Játsszuk azt, hogy semmiről sem tudunk. Játsszunk azt, hogy az időre hálgyog tapad. Játsszunk azt, hogy játsszunk megint. Hogy a tangó divat. Az új nagylemez témája — kézenfekvő — a szerelem, a szerelem, a szerelem. Tömegsiker Zorán, aki az előzők szociális-politikus szenzibilitását az „apám hitte” kortalan hiszkegyévé harmonizálja. Beatkritikusunk írja korábban: az Omega-koncert ismét osztatlan siker volt. A siker érthetetlen — folytatja. X-nek nincs hangja, a szólóprodukciók nővön alul. S a szövegek. A szövegek — olvasom tovább — semmi olyasmit nem tartalmaznak, aminek köze volna mai világunkhoz. Dimitrij Lénáról mesél. Gondolkozom: ugyan miért olyan érthetetlen ez a szövegsiker? Decememberben több ezer fiatal vár rock-blues fesztiválra a fővárosi egyetem. A felhívásból: „Az összeállításokban a nosztalgia kap főszerepet”. Sugárútjaink a századfordulós cukrászdák paszetti süteményszíneiben élednek újjá. Mandulazöld, kávébarna, citromsárga. Divat a „romantikus szépség”. Az ideibáli szezonban hordjunk álmodozó tekintetet. Szemöldökünk dűsán s lány vonalakban íveljen. Színeink: mókusbarna, mackóbarna, kőrissárga, aranylósárga, magnóliafehér, geraniumrózsa.*

Nos hát: „mókusbarna út” a nosztalgianak? Tapasztalat, hogy a nosztalgia — mint visszaemlékezés valami kipróbált jóra, valami megbízhatóan derűre és nyugatára — többnyire megrázkódások után, viharok elültével, legalábbis árnyékában (vagy az árnyékok állandóságával?) köszönt be. Mi hogy állunk ezzel? Korai volna mérleget vonni. Amint jött, mülhat az egész. De éppigy erősödhet önkábitással? Vagy éppen gázlarcra? *Vizsgálni kellene*. Egy észrevétel a több hiányérzetből. Nem saját találmány. Vegyük észre a múlt önróniáját is. Például Krúdyt.

Vissza Szindbádhhoz! Szindbád egyszer Reánál járt — Rea kicsoda: mindegy —, amikor beállt az undor. Miért? (Mert Rea felmondta a formát). Mit csinált? Szindbád ölébe ült és nyíltan akart a szeretője lenni, Reát karúgják (Miért?) Mert felmondta a formát. (Holott a forma — *lényeg*.)

Mert mit kedvelt Szindbád? A csendes, halk szavú, terjengős bókot. A rejtiszavas levelezést. Az együtt írást, együtt fogadkozást. A nagy esküvéseket. Hogy soha el nem egymást... a vég nélküli csendet, a vég nélküli szót, a vég nélküli levestesztét. Aztán vidéki hársfákat, barmokat, lovacskákat, kutyákat, padlásokat, pincéket. Kápolnákat és

kedvesei kegyes alapítványait. És kiváltképp: a megújuló felkészülést az együttes halálra.

Ami visszatérően elmaradt. Feltehető a kérdés: valóban ezeket szerette? Ki tudja? Ami biztos: ezekkel azonosult. Fázékony, nevetős, elmozó hiszkegyenséggel. De nem ezeket „akarta” (Mert utóbbiról is nyilatkozik néha. Ritkán persze, éppen a kilátástalanság miatt).

Ami aztal, hogy azonosult — ha tetszik: a formákkal — lehetővé vált az irónia. S ezzel a világgal valamilyen elvisele. Talán ebben rejlik Szindbád tanulságos fölénye. Amit valóban nem lehet „berendezni” és kiállítani. Hozzunk példát: Szindbád kedvese hitbéli elkötelezettségei és kicsiny gyermekei megigazulása iránt érdeklődik. A kétirányú közlés fennkölt és elfogódott. Miközben az asztal alatt lábak fonódnak össze. *Sub rosa* nyilvánvaló az etikett destruktív átörése.

Hódolatának és tisztelésének ad kifejezést. Miközben tekintetváltást — tömören szólva — a meztelen érzékiség lámpalázmentes reciprocitása.

A metakommunikáció cáfolja a kommunikációt. De nem hatálytalanítja. A verbális igenlés színlelt. *Halálosan komolyan* színlelt. „Úrnóm, imádom önt.” „En még régi ember vagyok. Nekem ötödik Ferdinánd a királyom, bár régen meghalt. A mai léha divatokkal nem törődöm, illemszabálynak pedig mindig azt fogom tartani, amit a legfinomabb spanyol etikett előír.” Mire föl: „En nem gyilkoltam meg a kupecet” — kulcsolja össze a kezét Emília.

Szindbád-Levrey lassan térdre ereszkedik.

„Vallásosságban, tisztaságban, istenfélelemben töltöm az időt” — mond a másik.

Szindbád csókjaival halmozza el a kezeket. Fölénye egészen nyilvánvaló. S az evidens módon kupecgyilkos szépasszony — tótágot áll. A spanyol etikett interakciójában kiderítették, hogy — *hord fehérneműt*. Mi hát a tanulság? Hogy a kommunikáció — a forma — fenntartandó. A méltóság és kegyeletteljes költödséghez való feszélyes ragaszkodás elkerülhetetlen. Am — ez Krúdy — annyiban, amennyiben a *tömény gúny kifejezése*. Szindbád — hitbéli elkötelezettség? kicsiny gyermekek? ötödik Ferdinánd? — belül nevet. És másra gondol. Éppigy nem hiszi el a formát — a kommunikációt —, miként az sem hiszi el, akinek szól. Senki nem hiszi el azt, amit oda-vissza vállálnak. A profán érthetőség pofon csapja a forma szakrális érvényességét, de nem semmianítt meg azt. *Lehetséges a játék és az irónia*.

„Templomjáró fehér lábú nők.” Nyilvánosan fenntartják a konvenció autoritását, miközben privát módon szakadatlanul áthágják azt. Nos, „körülbelül ennyi”. (Tegyük hozzá utolag a Krúdy-évfordulóhoz.)

Szindbád — amúgy — tanács-talan. Nem lehet hát tanácsadó. *Halljuk ki belőle legalább az öngúnyt, ha megidézzük formáit, színeit, izzeit*.

Amint igaz — magyarázza meg valaki —: ez a nehezen vállalható világ hétköznapjait a szépség, nyugalom harmónia, izés színekkel olyan káprázataig juttatta, amin nem lehet túlkörülni. „A kék kötényes legény flandriai vörös somot hozott és rózsás cseszében a tejfelt, amely szőlőlevéllel volt betakarva.” Mondhatjuk persze, hogy a talaját veszített polgár biztonságkeresése rejlik ebben. Mégis, magyarázza meg valaki: lehetséges, hogy időtlenek ezek a formák? S pont annak a világnak kellett megtalálnia — legalábbis kinyilvánítania azt — ami manapság tetszésünknek tárgya? Velős csont, Vendelin, vadludak vijjogása — távollétükben is fogódzók? Megbízhatók — ha elönt a gond hirverése?